

Zbierka súdnych rozhodnutí

NÁVRHY GENERÁLNEHO ADVOKÁTA
PEDRO CRUZ VILLALÓN
prednesené 22. mája 2014¹

Vec C-201/13

Johan Deckmyn

a

Vrijheidsfonds VZW

proti

**Helene Vandersteenovej,
Christiane Vandersteenovej,**

Liliane Vandersteenovej,

Isabelle Vandersteenovej,

Rite Dupontovej,

Amoras II CVOH

a

WPG Uitgevers België[návrh na začatie prejudiciálneho konania, ktorý podal

Hof van beroep te Brussel (Belgicko)]

„Smernica 2001/29/ES — Autorské práva — Článok 5 ods. 3 písm. k) smernice 2001/29/ES —
Právo rozmnožovania — Výnimky — Paródia — Autonómny pojem práva Únie — Základné práva —
Všeobecné zásady“

1. Hof van beroep te Brussel (Odvolací súd v Bruseli) týmto návrhom na začatie prejudiciálneho konania položil Súdnemu dvoru viacero otázok týkajúcich sa povahy a významu pojmu „paródia“ ako jednej z výnimiek z výlučných práv rozmnožovania, šírenia, verejného prenosu diel a sprístupňovania predmetov ochrany verejnosti, ktorú pre štáty fakultatívne stanovuje článok 5 ods. 3 písm. k) smernice 2001/29/ES² (ďalej len „smernica“). Vzhľad a usporiadanie grafického zobrazenia, ktoré je dôvodom sporu v konaní vo veci samej, viedli vnútroštátny súd k tomu, aby zahrnul Chartu základných práv Európskej únie (ďalej len „Charta“) medzi právnu úpravu Únie, ktorú považuje za relevantnú v prejednávanej veci. V rovnakom duchu Súdny dvor vyzval zúčastnené strany uvedené v článku 23 Štatútu Súdneho dvora Európskej únie, aby sa na pojednávaní vyjadrili k vplyvu, ktorý určité práva obsiahnuté v Charte môžu mať na výklad uvedenej výnimky.

2. Uvedený spor súvisí s kalendárom, ktorý bol šírený na verejnom podujatí a ktorého titulná strana reprodukuje príbeh známeho komiksu so sériou úprav s cieľom a výsledkom sprostredkovať vlastné posolstvo ideológie politickej strany Vlaams Belang.

¹ — Jazyk prednesu: španielčina.

² — Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2001/29/ES z 22. mája 2001 o zosúladiení niektorých aspektov autorských práv a s nimi súvisiacich práv v informačnej spoločnosti (Ú. v. ES L 167, s. 10; Mim. vyd. 17/001, s. 230).

3. V tomto zmysle a na základe spresnenia uvedeného pojmu „paródia“ poskytuje táto vec Súdnemu dvoru možnosť vysloviť sa, aj keď iba v rozsahu nevyhnutnom na poskytnutie užitočnej odpovede, k otázke bezpochyby veľkého významu, týkajúcej sa posúdenia, ktoré základné práva musí občianskoprávny súd priznať pri uplatnení pojmu sekundárneho práva Únie v konaní vo veci samej.

I – Právny rámec

A – Právo Únie

4. Odôvodnenia 3, 19 a 31 smernice znejú:

„(3) Navrhnutá harmonizácia pomôže uplatňovať štyri slobody vnútorného trhu a zhoduje sa so základnými princípmi zákonnosti, a najmä s vlastníctvom, vrátane duševného vlastníctva a so slobodou vyjadrovania a s verejným záujmom.

(19) Osobnostné práva nositeľov práv sa vykonávajú v súlade s právnymi predpismi členských štátov a s ustanoveniami Bernského dohovoru o ochrane literárnych a umeleckých diel, zmluvou WIPO o autorských právach a zmluvy WIPO o výkonoch a zvukových záznamoch. Tieto osobnostné práva zostávajú mimo pôsobnosti tejto smernice.

(31) Je potrebné zabezpečiť primeranú rovnováhu práv a záujmov medzi rôznymi kategóriami nositeľov práv, ako aj medzi rôznymi kategóriami nositeľov práv a používateľmi predmetov ochrany. Existujúce výnimky a obmedzenia práv ustanovené členskými štátmi sa musia prehodnotiť vo vzťahu k novému elektronickému prostrediu. Existujúce rozdiely vo výnimkách a obmedzeniach vzťahujúcich sa na niektoré obmedzené činnosti majú priamy negatívny účinok na fungovanie vnútorného trhu s autorskými právami a s nimi súvisiacimi právami. Tieto rozdiely by sa mohli ľahko stať výraznejšími vo vzťahu k ďalšiemu rozvoju cezhraničného využívania diel a k cezhraničným aktivitám. Z dôvodu zabezpečenia správneho fungovania vnútorného trhu je potrebné harmonickejšie definovať tieto výnimky a obmedzenia. Stupeň ich harmonizácie musí vychádzať z ich dopadu na plynulé fungovanie vnútorného trhu.“

5. Článok 2 smernice stanovuje:

„Členské štáty ustanovia výlučné právo udeliť súhlas alebo zakázať priame alebo nepriame, dočasné alebo trvalé rozmnožovanie akýmkoľvek spôsobom a akoukoľvek formou, v celku alebo v časti:

a) pre autorov k ich dielam; ...“

6. Tá istá smernica vo svojich článkoch 3 a 4 stanovuje ďalšie výlučné práva, a to právo verejného prenosu diel, právo sprístupňovania predmetov ochrany verejnosti a právo šírenia.

7. Článok 5 smernice stanovuje výnimky a obmedzenia. Na účely tohto konania je potrebné poukázať na túto výnimku:

„3. Členské štáty môžu zabezpečiť výnimky alebo obmedzenia práv poskytnutých podľa článkov 2 a 3 v nasledujúcich prípadoch: ...

k) použitie na účel karikatúry, paródie alebo koláže; ...

4. Ak členské štáty môžu zabezpečiť výnimku alebo obmedzenie práva na reprodukciu [práva rozmnožovania – *neoficiálny preklad*] podľa odsekov 2 a 3, môžu rovnako zabezpečiť výnimku alebo obmedzenie práva na distribúciu [práva šírenia – *neoficiálny preklad*], ako je uvedené v článku 4 v rozsahu oprávnenom účelom autorizovaného prípadu rozmnožovania.

5. Výnimky a obmedzenia ustanovené v odsekoch 1, 2, 3 a 4 sa budú uplatňovať iba v niektorých osobitných prípadoch, pri ktorých nedochádza ku konfliktu s bežným využívaním diela alebo predmetu ochrany a ktoré neodôvodnene nepoškodzujú oprávnené záujmy nositeľa práv.“

B – *Vnútroštátne právo*

8. Wet betreffende het auteursrecht en de naburige rechten de 30 de junio de 1994 (zákon z 30. júna 1994 o autorskom práve a o právach s ním súvisiacich) v článku 1 stanovuje:

„1. Autor literárneho alebo umeleckého diela má výlučné právo rozmnožovať dielo ľubovoľným spôsobom a v akejkoľvek forme (priamo alebo nepriamo, prechodne alebo trvalo, celkovo či čiastočne) alebo umožniť jeho rozmnožovanie.

Toto právo zahŕňa okrem iného výlučné právo povoliť spracovanie alebo preklad diela. ...

Autor literárneho alebo umeleckého diela má výlučné právo verejného prenosu tohto diela akýmkoľvek spôsobom vrátane jeho sprístupnenia verejnosti tak, aby k nemu mala prístup na mieste a v čase, ktoré si sama zvolí.

Autor literárneho alebo umeleckého diela má výlučné právo povoliť akékoľvek šírenie originálu alebo rozmnoženín svojich diel verejnosti prostredníctvom predaja alebo iným spôsobom. ...

2. Autor literárneho alebo umeleckého diela má výlučné nescudziteľné autorské osobnostné právo k tomuto dielu.

Celkové zrieknutie sa budúceho uplatnenia tohto práva je neplatné. Toto právo zahŕňa aj právo na uverejnenie diela. ...

Má právo na rešpektovanie svojho diela, a preto sa môže brániť proti akejkoľvek zmene diela.

Bez ohľadu na zrieknutie si ponecháva právo nesúhlasiť s akýmkoľvek zdeformovaním, prekrútením či inou zmenou tohto diela alebo s akoukoľvek inou ujmou na diele, ktorá môže poškodiť jeho povest alebo dobré meno.“

9. Napokon článok 22 ods. 1 má takéto znenie:

„Ak sa dielo uverejnilo dovoľeným spôsobom, autor nemôže zakázať:

6° karikatúru, paródiu alebo persifláž, ktoré sú v súlade s dobrými mravmi“.

II – Skutkové okolnosti a konanie vo veci samej

10. Predmetom konania vo veci samej sú dve vzájomné odvolania, v ktorých navrhovatelia namietali porušenie svojich autorských práv ku komiksu *Suske en Wiske*³.

3 — Komiks *Suske en Wiske* bol vytvorený v roku 1945 a je veľmi populárny najmä v holandskom jazykovom prostredí.

11. Uvedení navrhovateľa sú dedičmi Willebrorda Vandersteena, autora komiksových príbehov *Suske en Wiske*, ako aj dve spoločnosti, ktoré nadobudli práva k uvedenému komiksu.
12. Odporcami pred prvostupňovým súdom boli Johan Deckmyn, člen politickej strany Vlaams Belang, a Vrijheidsfonds, združenie, ktorého cieľom je finančná a materiálna podpora tejto politickej strany a tlač a šírenie publikácií a názorov multimediálnym spôsobom.
13. Počas recepcie mesta Gent uskutočnenej pri príležitosti osláv Nového roka 2011 rozdával Johan Deckmyn kalendáre, na ktorých bol sám uvedený ako zodpovedný vydavateľ a na ktorých titulnej strane bol okrem iných prvkov jednoznačne zobrazený vtedajší primátor uvedeného mesta oblečený v bielom rúchu s trikolórou belgickej štátnej vlajky. Podľa navrhovateľov mala titulná strana typickú farbu obálok *Suske en Wiske* a na nej bolo pod kresbou rukopisne napísané: „Fré [autor kresby,] voľne podľa Vandersteena“.
14. Titulná strana vyzerala takto:

15. Rovnaká kresba (ďalej len „sporná obálka“) sa tiež objavila na webovej stránke Vlaams Belang, ako aj v publikácii tejto strany *De Strop*, ktorá sa distribuuje v okolí mesta Gent.

16. Dňa 13. januára 2011 bola na Johana Deckmyna a na Vrijheidsfonds podaná žaloba na Rechtbank van Eerste Aanleg te Brussel (Prvostupňový súd v Bruseli). Navrhovatelia namietali porušenie svojich autorských práv k vyobrazeniu obálky komiksu *Suske en Wiske*, ktorý v roku 1991 vytvoril Willebrord Vandersteen s názvom „De Wilde Weldoener“ (niečo ako „divoký dobrodinec“), ktorá je zobrazená nižšie.

17. Podľa navrhovateľov sa titulná strana distribuovaného kalendára vo veľkej miere zhoduje s obálkou uvedeného komiksu, s výnimkou toho, že na spornej obálke sa dobrodinec z komiksu *Suske en Wiske* zmenil na skutočného politika, zatiaľ čo ľudia zbierajúci peniaze, ktoré dobrodinec rozdáva na kresbe, sú oblečení v burke alebo sú zmenení na osoby s tmavou pletťou.

18. Rechtbank van Eerste Aanleg rozhodol o žalobe v zrýchlenom konaní rozsudkom zo 17. februára 2011, pričom nepovolenú distribúciu kalendára považoval za porušenie autorských práv a odporcom nariadil zdržať sa akéhokoľvek používania kalendárov a zmenenej obálky, ako aj zaplatiť pokutu vo výške 5 000 eur za každé konanie v rozpore s touto povinnosťou, a to až do maximálnej sumy 500 000 eur za každý deň nerešpektovania tejto povinnosti.

19. Dňa 15. apríla 2011 odporcovia napadli uvedený rozsudok odvolaním podaným na Hof van beroep te Brussel (Odvolací súd v Bruseli) a v podstate tvrdili, že prvostupňový súd nebol príslušný rozhodovať vo veci, že združenie Vrijheidsfonds nemá s vecou nijaký vzťah a žiadny z odporcov v prvostupňovom konaní nemá nič spoločné s webovou stránkou strany Vlaams Belang, že navrhovatelia v prvostupňovom konaní nemajú práva alebo nepreukázali existenciu práv a že sporná obálka je umelecké dielo ilustrátora Frého, a nie pána Vandersteena, ktoré navyše predstavuje paródiu, persifláž alebo karikatúru v zmysle článku 22 ods. 1 bodu 6 zákona z 30. júna 1994.

20. Odporcovia v odvolacom konaní žiadali zamietnutie odvolania a zároveň podali vzájomné odvolanie s cieľom zakázať odvolateľom používať kresby s postavami Suske a Wiske akoukoľvek formou na akomkoľvek nosiči, na ktorom sa vyskytuje označenie „Vlaams Belang“. Argumentujú, že celkové zobrazenie pôvodného diela, postavy Suske a Wiske, typ písma, nadpis a typická farba obálok tejto série komiksov sú jednoznačne identifikovateľné na spornej obálke. Naproti tomu postavy na tejto obálke zbierajúce peniaze, ktoré rozdáva dobrodinec, sú v niektorých prípadoch zahalené v burke a v iných prípadoch ide o postavy s tmavou pleťou, čím sa sprostredkúva diskriminačné posolstvo. Tvrdia, že niektorí príjemcovia kalendára mali najprv dojem, že ide o darček vydavateľstva komiksu *Suske en Wiske*. Až po otvorení kalendára a bližšom pohľade bolo možné zistiť, že v skutočnosti ide o reklamu politickej strany Vlaams Belang. Verejnosti sa takto sprostredkúva dojem, že odporcovia v odvolacom konaní súhlasili s kampaňou extrémistickej pravicovej strany Vlaams Belang, čo však vôbec nie je pravda. V dôsledku tohto použitia pôvodného diela boli narušené ich osobnostné práva a práva používať dielo. Kresba nemala zosmiešniť pána Vandersteena ani komiksové postavy, ale primátora mesta Gent, a nespĺňa podmienky paródie, a to spĺňať kritický účel, sama svedčiť o pôvodnosti, mať humoristický predmet, ako aj sledovať zámer, ktorým je zosmiešniť pôvodné dielo alebo nevyvolávať zámenu s pôvodným dielom a nepreberať viac formálnych prvkov pôvodného diela, než je nevyhnutné na vznik paródie.

III – Prejudiciálne otázky a konanie pred Súdnym dvorom

21. Hof van beroep uznesením z 8. apríla 2013 zamietol námietky odporcov v odvolacom konaní voči prípustnosti veci, prerušil konanie a v súlade s článkom 267 ZFEÚ položil Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

- „1. Predstavuje pojem ‚paródia‘ autonómny pojem práva Únie?
 2. V prípade kladnej odpovede, musí potom paródia spĺňať tieto podmienky alebo znaky:
 - vyznačovať sa pôvodnou jedinečnosťou (originalitou),
 - a to tak, že paródiu nemožno logicky pripísať autorovi pôvodného diela,
 - zameriavať sa na obveselenie alebo výsmech nezávisle od toho, či sa kritika, ktorá pri tom môže byť prípadne vyjadrená, týka pôvodného diela alebo inej veci či osoby,
 - uvádzať zdroj parodovaného diela?
 3. Musí dielo na to, aby sa mohlo považovať za paródiu, spĺňať ďalšie podmienky a znaky?“
22. Komisia predložila písomné pripomienky.

23. Súdny dvor v súlade s článkom 61 svojho rokovacieho poriadku vyzval účastníkov konania uvedených v článku 23 štatútu, aby sa vyjadrili o vplyve, ktorý Charta základných práv Európskej únie, a najmä jej článok 1 (ľudská dôstojnosť), článok 11 ods. 1 (sloboda prejavu a právo na informácie), článok 13 (sloboda umenia a vedeckého bádania), článok 17 (vlastnícke právo), článok 21 ods. 1 (nediskriminácia) a článok 22 (kultúrna, náboženská a jazyková rozmanitosť), môžu mať na výklad článku 5 ods. 3 písm. k) smernice 2001/29.

24. Na pojednávanie, ktoré sa konalo 7. januára 2014, sa dostavili Komisia a Belgické kráľovstvo.

IV – Analýza

25. Hof van beroep chce svojou prvou otázkou zistiť, či pojem „paródia“, zahrnutý ako výnimka v článku 5 ods. 3 písm. k) smernice 2001/29, je autonómnym pojmom práva Únie. Prostredníctvom druhej a tretej otázky, položených pre prípad kladnej odpovede na prvú otázku, pričom je na ne potrebné odpovedať spoločne, Hof van beroep žiada Súdny dvor, aby stanovil príslušné kritériá na vymedzenie prípadov, v ktorých dielo predstavuje paródiu v zmysle uvedeného ustanovenia.

26. Je potrebné zdôrazniť, že podľa smernice členské štáty ustanovia výlučné právo udeliť súhlas alebo zakázať rozmnožovanie diela (článok 2) a výlučné právo udeliť súhlas alebo zakázať akýkoľvek verejný prenos diela (článok 3 ods. 1). Nezávisle od toho článok 5 ods. 3 umožňuje členským štátom zabezpečiť množstvo výnimiek alebo obmedzení týchto práv, pričom písm. k) uvádza jednu z možných výnimiek („použitie na účel karikatúry, paródie alebo koláže“). Belgický zákonodarca využil túto možnosť a začlenil uvedenú výnimku do článku 22 ods. 1 bodu 6 už citovaného zákona z 30. júna 1994.

A – Úvodné poznámky

27. Skôr, než navrhнем odpoveď na otázky, ktoré predkladá vnútroštátny súd v súvislosti s pojmom „paródia“ v zmysle smernice 2001/29, považujem za dôležité doplniť všetko to, na čo sa Súdneho dvora v položených otázkach nepýtal.

28. Po prvé Súdnemu dvoru sa nepredkladá otázka o význame pojmu „osobnostné práva“, pokiaľ ide o aspekt duševného vlastníctva výslovne vylúčeného z oblasti pôsobnosti uvedenej smernice. Smernica 2001/29 v odôvodnení 19 jednoznačne stanovuje, že „osobnostné práva nositeľov práv sa vykonávajú v súlade s právnymi predpismi členských štátov a s ustanoveniami Bernského dohovoru o ochrane literárnych a umeleckých diel, zmluvou WIPO o autorských právach a zmluvy WIPO o výkonoch a zvukových záznamoch. Na takéto osobnostné práva sa táto smernica nevzťahuje“.⁴ V tomto zmysle rozhodnutie, či došlo k porušeniu autorských osobnostných práv, v plnej miere závisí od posúdenia vnútroštátneho súdu.

29. Po druhé vnútroštátny súd sa nepýta ani na význam, aký v tejto veci môže mať „trojitá podmienka“ (známa tiež ako „skúška na tri etapy“), vo všeobecnosti stanovená v článku 5 ods. 5 smernice, podľa ktorého sa výnimka týkajúca sa paródie bude uplatňovať „iba v niektorých osobitných prípadoch, pri ktorých nedochádza ku konfliktu s bežným využívaním diela alebo predmetu ochrany a ktoré neodôvodnene nepoškodzujú oprávnené záujmy nositeľa práv“. Potvrdenie, či je v prípade, ktorý je predmetom konania vo veci samej, splnená každá z uvedených podmienok, je niečo, čo opäť prináleží vnútroštátnemu súdu.

4 — Podľa článku 6a ods. 1 Bernského dohovoru o ochrane literárnych a umeleckých diel má autor právo „nesúhlasiť s každým zdeformovaním, prekrútením alebo inou zmenou tohto diela, alebo s akoukoľvek inou ujmou na diele, ktorá môže poškodiť jeho povesť alebo jeho dobré meno“. O autorských osobnostných právach pozri GROSHEIDE, W.: Moral rights. In: DERCLAVE, E.: *Research Handbook on the Future of EU Copyright*. Cheltenham: Edward Elgar, 2009, s. 242 – 266, a von LEWINSKI, S.: *International Copyright Law and Policy*. Oxford: OUP, 2008, s. 133 – 137.

30. Napokon vnútroštátny súd sa nepýtal ani na význam, ktorý z pohľadu práva Únie môže mať obozretnosť stanovená belgickým zákonom prostredníctvom pripustenia výnimky týkajúcej sa paródie „v súlade s dobrými mravmi“.

31. Po tomto už zostáva len uviesť, že úvahy, ktoré tu predkladám v odpovedi na otázky vnútroštátneho súdu, sa musia chápať ako položené otázky, pričom musím zdôrazniť, že bez toho, aby mali vplyv na spôsob, ktorým vnútroštátny súd môže preniknúť do kategórií, na ktoré som sa práve odvolal, keď rozhoduje o spore vo veci samej.

B – Prvá prejudiciálna otázka

32. Svojou prvou prejudiciálnou otázkou sa Hof van beroep pýta, či pojem „paródia“ je autonómnym pojmom práva Únie.

33. Zdá sa, že samotný Hof van beroep sa prikláňa k záveru o potrebe autonómneho výkladu tohto pojmu z dôvodu požiadaviek jednotného uplatnenia práva Únie a zásady rovnosti, ako aj z dôvodu absencie výslovného odkazu na právo členských štátov na účely vymedzenia zmyslu výrazu „paródia“. Komisia a Belgické kráľovstvo sa spoločne domnievajú, že pojem paródia sa musí vykladať autonómnym a jednotným spôsobom, a zároveň tvrdia, že členským štátom prislúcha určitá miera voľnej úvahy.

34. S uvedeným názorom sa stotožňujem. Smernica nevymedzuje pojem „paródia“, ale ani neobsahuje žiadny výslovný odkaz na právo členských štátov na jeho vymedzenie.

35. Podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora požiadavky vyplývajúce z jednotného uplatnenia práva Únie, ako aj z rovnakého zaobchádzania ukladajú, že ak ustanovenie práva Únie neodkazuje na právo členských štátov na účely vymedzenia zmyslu a významu tohto ustanovenia, takéto ustanovenie sa musí vykladať samostatným a jednotným spôsobom, zohľadňujúc pritom kontext uvedeného ustanovenia a cieľ, ktorý sa predmetnou právnou úpravou zamýšľa dosiahnuť.⁵ Na základe toho možno dospieť k záveru, že pojem „paródia“ v článku 5 ods. 3 písm. k) smernice je autonómnym pojmom práva Únie.

36. Tento záver je potvrdený cieľom samotnej smernice, ktorým je v súlade s jej názvom zosúladiť niektoré aspekty autorských práv a s nimi súvisiacich práv v informačnej spoločnosti. S týmto cieľom smernica tiež podľa odôvodnenia 32 poskytuje kompletne vymenovanie výnimiek a obmedzení práva rozmnožovania a práva verejného prenosu a pritom zohľadňuje rôzne právne tradície členských štátov a zabezpečuje fungovanie vnútorného trhu. Podľa tohto odôvodnenia 32 členské štáty „musia dospieť ku koherentnej aplikácii týchto výnimiek a obmedzení“.

37. Tento záver nie je ovplyvnený skutočnosťou, že výnimka uvedená v článku 5 ods. 3 písm. k) smernice má fakultatívny charakter v tom zmysle, že členské štáty môžu rozhodnúť, či chcú zabezpečiť výnimku v prospech karikatúr, paródií alebo koláží. Ako to už Súdny dvor stanovil v súvislosti s výnimkou uvedenou v článku 5 ods. 2 písm. b) smernice, ktorá je tiež fakultatívna, „výklad, podľa ktorého by členské štáty, ktoré zaviedli takúto výnimku, ktorú upravuje právo Únie..., mohli voľne nekonzistentným a neharmonizovaným spôsobom upresniť jej parametre, ktoré by sa mohli v jednotlivých členských štátoch líšiť, by však bol v rozpore s cieľom uvedenej smernice“⁶.

5 — Rozsudky Padawan (C-467/08, EU:C:2010:620, bod 32), Ekro (327/82, EU:C:1984:11, bod 11), SENA (C-245/00, EU:C:2003:68, bod 23) a A (C-523/07, EU:C:2009:225, bod 34).

6 — Rozsudok Padawan (EÚ:C:2010:620), bod 36.

38. Nakoniec je potrebné zdôrazniť, že povaha „autonómneho pojmu“ práva Únie nevylučuje, aby v prípade, že smernica – ako je to v tomto prípade – neposkytuje dostatočne presné kritériá na vymedzenie povinností, ktoré stanovuje, mohli členské štáty využiť pri stanovení takýchto kritérií širokú mieru voľnej úvahy.⁷

39. Z uvedených dôvodov navrhujem Súdnemu dvoru, aby na prvú položenú otázku odpovedal tak, že pojem „paródia“ je autonómnym pojmom práva Únie.

C – Druhá a tretia prejudiciálna otázka

40. Vzhľadom na kladnú odpoveď na prvú otázku je potrebné sa zaoberať zvyšnými otázkami. Treba pripomenúť, že druhá otázka sa zameriava na sériu možných znakov alebo nevyhnutných podmienok, ktoré musí spĺňať určité dielo, aby ho bolo možné uznať za „paródiu“, s dôsledkami, ktoré z toho vyplývajú v režime autorských práv. Treťou otázkou sa vnútroštátny súd obmedzuje na zisťovanie, či okrem znakov alebo podmienok, ktoré navrhuje, je potrebné počítať s ďalšími. V tomto zmysle sa mi zdá úplne možné zlúčiť tieto dve otázky do jednej.

41. V tomto zmysle je potrebné na úvod poznamenať, že Komisia navrhuje vykladať pojem paródia v tom zmysle, že ide o napodobeninu diela chráneného uvedenou smernicou, ktorá nepredstavuje karikatúru alebo koláž a ktorá má humorný alebo zosmiešňujúci zámer. Konkrétne žiadny zo znakov navrhnutých Hof van beroep v jeho druhej otázke by podľa Komisie nebol nevyhnutným znakom definície uvedeného pojmu, za podstatný uznáva skôr humoristický alebo satirický prvok.

42. Belgické kráľovstvo sa, ako vyplýva z jeho ústnych pripomienok, nedomnieva, že rozdiel medzi „paródiou“, „karikatúrou“ a „kolážou“ musí mať vplyv na definíciu paródie, pričom uviedlo, že tieto tri pojmy sú si príliš podobné na to, aby ich bolo možné rozlíšiť. Paródia je napodobenina vykonaná s úmyslom zosmiešniť dielo chránené uvedenou smernicou bez toho, aby táto napodobenina mohla vyvolávať zámenu s pôvodným dielom. Paródia ako pojem práva Únie nezahŕňa pojem „dobré mravy“, ktorý môže byť vykladaný na vnútroštátnej úrovni a používaný v belgických právnych predpisoch, čo musia posúdiť členské štáty, aj keď miera úvahy, ktorú majú členské štáty k dispozícii, má svoje hranice v práve Únie, najmä v základných právach a v troch požiadavkách stanovených článkom 5 ods. 5 smernice.

43. Vzhľadom na uvedené je potrebné povedať, že výklad článku 5 ods. 3 písm. k) smernice je zasadený do kontextu už rozsiahlej judikatúry Súdneho dvora týkajúcej sa článku 5 smernice. Z tejto judikatúry vyplýva, že požiadavky uvedené v článku 5 sa musia vo všeobecnosti vykladať doslovne v rozsahu, v akom stanovujú výnimky zo všeobecného pravidla smernice, podľa ktorého nositeľ autorských práv musí povoliť akúkoľvek rozmnoženinu chráneného diela.⁸ Táto povinnosť doslovného výkladu tiež zodpovedá historickému vývoju tohto ustanovenia, ktoré spolu s ostatnými výnimkami zaviedla Rada v priebehu legislatívneho procesu s cieľom uspokojiť úsilie niektorých členských štátov, aby sa zaviedol určitý počet dodatočných striktno vymedzených výnimiek.⁹

7 — Rozsudky Painer (C-145/10, EU:C:2011:798), body 101 – 103, a SENA (EU:C:2003:68), bod 38; Komisia/Belgicko (C-443/02, EU:C:2003:567), bod 19.

8 — Uznesenie Infopaq International (C-302/10, EU:C:2012:16, bod 27) a rozsudky Painer (C-145/10, EU:C:2011:798, bod 109), Infopaq International (C-5/08, EU:C:2009:465, body 56 a 57), Football Association Premier League a i. (C-403/08 a C-409/08, EU:C:2011:631, bod 162) a Luksan (C-277/10, EU:C:2012:65, bod 101).

9 — Rada Európskej únie, spoločná pozícia Rady na účely prijatia smernice Európskeho parlamentu a Rady o zosúladení niektorých aspektov autorských práv a s nimi súvisiacich práv v informačnej spoločnosti, dôvody uvedené Radou 9512/1/00 REV 1 ADD 1, bod 35.

44. Bez ohľadu na vyššie uvedené je potrebné vziať do úvahy, že judikatúra Súdneho dvora je veľmi prepracovaná a ponecháva široký priestor, pokiaľ ide o zvláštnosti každej výnimky. Súdny dvor tak vyslovil uspokojenie so širokou mierou voľnej úvahy členských štátov pri stanovovaní výnimky podľa článku 5 ods. 3 písm. k) smernice.¹⁰ Súdny dvor okrem toho upozornil na skutočnosť, že výklad výnimiek musí zabezpečiť ich užitočný účinok.¹¹

45. S prihliadnutím na túto skutočnosť a podľa judikatúry Súdneho dvora sa pojem paródia, ako aj akýkoľvek pojem práva Únie musí vykladať podľa ich obvyklého významu v bežnom jazyku, pričom sa zohľadnia súvislosti, v ktorých sa používajú, ako aj účel sledovaný právnou úpravou, v ktorej sa nachádzajú.¹²

46. Ak začnem okolnosťou, že výnimka týkajúca sa „paródie“ sa nezdá izolovaná, ale naopak, je jedným z troch pojmov vymenovaných vedľa seba bez ďalšej nadväznosti („karikatúra“¹³, paródia alebo koláž¹⁴), nezdá sa mi, že by odlišnosť medzi každým z týchto blízkych pojmov mala byť na účely tejto veci relevantná. Priradenie niektorého diela autora k určitému pojmu môže byť v konkrétnom prípade sporné, ak to nenastane v zhodnej situácii. Domnievam sa teda, že nie je nevyhnutné pokračovať v tomto rozlíšení, keďže napokon všetky tieto pojmy majú rovnaký účinok urobiť výnimku z práva autora pôvodného diela, pričom právo autora je určitým spôsobom prítomné v diele, a to odvodeným spôsobom.

47. Po tomto spresnení a po odpovedi na otázku, čo znamená slovo „paródia“, sa zdá vhodné začať definíciami tohto slova, ktoré nám ponúkajú jazykové slovníky. V španielčine by teda paródia bola veľmi zjednodušene „výsmešné napodobnenie“¹⁵, čo je takmer identická definícia s definíciou vo francúzštine: „imitation burlesque (d’une œuvre sérieuse)“¹⁶. V nemčine sa paródia definuje ako „komische Umbildung ernster Dichtung; scherzh[afte] Nachahmung“¹⁷, v holandčine ako „grappige nabootsing om iets om iets bespottelijk te maken“¹⁸ a napokon v angličtine „a prose, verse or (occas[ionally]) other artistic composition in which the characteristic themes and the style of a particular work, author, etc. are exaggerated or applied to an inappropriate subject, esp[ecially] for the purposes of ridicule“¹⁹.

48. Po porovnaní rozdielov medzi týmito definíciami sa ukazuje, že nad rámec spoločného etymologického pôvodu²⁰ (grécky výraz παρωδία²¹) sa predmetný pojem významovo zhoduje v základných znakoch. Tieto spoločné znaky sú dvojakého druhu: na jednej strane takpovediac štrukturálne a na druhej strane funkčné znaky. Paródia je vo svojej najschematickejšej podobe štrukturálne „napodobnenie“ a funkčne „výsmech“. Pozrime sa na ne osobitne.

10 — Rozsudok Painer (EU:C:2011:798, body 100 a 101).

11 — Rozsudok Football Association Premier League a i. (EU:C:2011:631, bod 163).

12 — Rozsudky Probst (C-119/12, EU:C:2012:748, bod 20) a Content Services (C-49/11, EU:C:2012:419, bod 32).

13 — „Satirická kresba, v ktorej sa deformujú niečie rysy a vzhľad. 2. Umelecké dielo, ktoré zosmiešňuje svoj vzor alebo sa z neho vysmieva.“ Real Academia Española, *Diccionario de la Lengua Española*. 22. vyd. Pozuelo de Alarcón: Espasa Calpe, 2001. Tu ani ďalej neodkazujem na definície v oblasti hudby.

14 — „Napodobnenina alebo plagiat spočívajúce v prevzatí určitých charakteristických prvkov diela umelca a v ich kombinovaní spôsobom, ktorý vyvoláva dojem, že sú nezávislým dielom.“ Real Academia Española, *Diccionario de la Lengua Española*. 22. vyd. Pozuelo de Alarcón: Espasa Calpe, 2001.

15 — Real Academia Española, *Diccionario de la Lengua Española*. 22. vyd. Pozuelo de Alarcón: Espasa Calpe, 2001. Neprihliadam na významy súvisiace s hudbou.

16 — REY-DEBOVE, J., REY, A. (ed.): *Le Nouveau Petit Robert*. Paris: Dictionnaires le Robert, 1993.

17 — Dudenredaktion, *Duden*. 25. vyd. Mannheim: Dudenverlag, 2010.

18 — *Van Dale online*, www.vandale.nl.

19 — BROWN, L. (ed.): *Shorter Oxford English Dictionary*. 6. vyd. Oxford: OUP, 2007.

20 — Pôvod, ktorý majú spoločný všetky jazykové verzie smernice. V bulharčine „пародията“, v češtine „parodie“, v dánčine „parodi“, v nemčine „Parodien“, v estónčine „paroodias“, v gréčtine „παρωδία“, v angličtine „parody“, vo francúzštine „parodie“, v chorvátčine „parodije“, v taliančine „parodia“, v lotyštine „parodijās“, v litovčine „parodijai“, v maďarčine „paródia“, v malčtine „parodija“, v holandčine „parodieën“, v poľštine „parodii“, v portugálčine „paródia“, v rumunčine „parodierii“, v slovenčine: „paródia“, v slovinčine „parodija“, vo fínčine „parodiassa“, vo švédčine „parodi“.

21 — Výraz sa objavil už v Aristotelovej *Poetike*: ARISTÓTELES: *Poética*. Preložil a vydal J. GARCÍA BARCA. México: UNAM, 1946, 1448 a.

1. „Štrukturálne“ znaky paródie

49. Z pohľadu, ktorý si dovoľujem nazvať „štrukturálnym“, je paródia *kópiou* a zároveň *dielom*.

50. Vo väčšom alebo v menšom rozsahu je vždy *kópiou*, pretože ide o autorské dielo, ktoré nie je nikdy originálom na sto percent. Práve naopak, paródia preberá požičané prvky z diela predchádzajúceho autora (bez ohľadu na to, či takéto dielo bolo, alebo nebolo úplným originálom), pričom ide o požičané prvky, ktoré v zásade nie sú sekundárne alebo zanedbateľné, ale naopak, ako sa ukáže, podstatné pre dielo. Toto predchádzajúce dielo, ktorého niektoré prvky sa kopírujú, musí byť zároveň „rozpoznatelné“ verejnosťou, ktorej je určené. To je tiež predpoklad paródie ako autorského diela. V tomto zmysle paródia vždy nesie určitý znak alebo odkaz na pôvodné dielo.

51. Paródia je, pochopiteľne, vždy zároveň *dielom*. Zmenu pôvodného diela možno v menšej alebo vo väčšej miere pripísať talentu autora paródie. V konečnom dôsledku má autor primárny záujem na tom, aby sa „jeho“ paródia nezamieňala s originálom, dokonca aj keď je autorom oboch diel.

52. Problém sa však zjavne týka prípadu, o ktorý v podstate ide v prejednávanej veci, a to prípadu, keď sa autor paródie nezhoduje s autorom parodovaného diela. Oblasť, do ktorej tu vstupujeme, je rozhodne zložitá. Nie však v oblasti teórie umenia, do ktorej mi jasne neprináleží vstupovať, ale v oblasti autorských práv. Stačí sa pozrieť na právo duševného vlastníctva, či už na medzinárodnej úrovni, alebo na úrovni jednotlivých členských štátov, aby sme si všimli rozmanitosť a intenzitu s tým súvisiacich otázok.²²

53. Z pohľadu práva Únie, v ktorom uvedená smernica uskutočnila zosúladienie niektorých aspektov autorských práv v informačnej spoločnosti, sa otázka, ktorá sa predkladá, týka stupňa vymedzenia, ktorý pri pojme paródia môže a musí dosiahnuť fakultatívny predpoklad výnimky tohto druhu.

54. V tomto zmysle sa mi zdá zrejmé, že nad rámec pripomenutia štrukturálnych znakov, ktoré som označil za nevyhnutné, právo Únie pri vymedzovaní ponecháva dostatok voľnej úvahy právnym poriadkom členských štátov a v konečnom dôsledku ich súdom, ktoré túto výnimku posudzujú.

55. Členským štátom tak obzvlášť prináleží posúdiť, či má paródia dostatok tvorivých prvkov vo vzťahu k parodovanému dielu, alebo či ide iba o kópiu s nepodstatnými zmenami. Vnútroštátne súdy v tomto zmysle rozvinuli viaceré kritériá,²³ ako napríklad či je údajná paródia zameniteľná s pôvodným dielom,²⁴ či dodržiava dostatočný „odstup“ od pôvodného diela takým spôsobom, že vlastnosti pôvodného diela nie sú zastreté,²⁵ alebo nakoniec či sa na účely paródie použilo viac prvkov pôvodného diela, ako bolo nevyhnutné na účely paródie²⁶.

22 — Komparatívne štúdie výnimky pozri v MAUCH, K.: *Die rechtliche Beurteilung von Parodien im nationalen Urheberrecht der Mitgliedstaaten der EU*. Frankfurt am Main: Peter Lang, 2003; MENDIS, D., KRETSCHMER, M.: *The Treatment of Parodies under Copyright Law in Seven Jurisdictions*. Newport: Intellectual Property Office, 2013/23; RUIJSENAARS, H.: *Comic-Figuren und Parodien: Ein Urheberrechtlicher Streifzug – Teil II: Beurteilungskriterien für die zulässige Parodie*. GRUR Int., 1993, s. 918.

23 — V niektorých členských štátoch judikatúra v tejto súvislosti vytvorila kritériá napriek tomu, že samotná judikatúra nepozná výnimku týkajúcu sa paródie, tak ako je to v Nemecku, kde sa o tejto otázke diskutuje v kontexte § 24 Urheberrechtsgesetz.

24 — V Španielsku článok 39 Real Decreto Legislativo 1/1996 (kráľovský legislatívny dekrét) z 12. apríla (RCL 1996, 1382), AP de Barcelona (Odvolací súd v Barcelone) (15. senát), 10. októbra 2003, 654/2001, AP de Madrid (Odvolací súd v Madride) (13. senát), 2. februára 2000, 280/1998; vo Francúzsku Cour de Cassation (kasačný súd) (prvý občianskoprávny senát), 12. januára 1988, RIDA 1988, 137, 98, Cour de Cassation (prvý občianskoprávny senát), 27. marca 1990, Bull. civ. I, č. 75, s. 54, Cour d'Appel de Paris (Odvolací súd v Paríži) (prvý senát), 11. mája 1993, RIDA, 1993, 157, 340, Cour d'Appel de Versailles (Odvolací senát vo Versailles) (prvý senát), 17. marca 1994, RIDA, 1995, avr., 350, Cour d'Appel de Paris (Odvolací súd v Paríži) (prvý senát), 25. januára 2012, S.A. Editrice du Monde/Société Messagerie Lyonnaise de Presse, Société Sonora Media, TGI Paris (tretí senát), 13. februára 2001, SNC Prisma Presse et EURL Femme/Charles V. a Association Apodeline.

25 — BGH GRUR, 1994, 206 – *Alcolix*, BGH GRUR, 1994, 191, 193 – *Asterix-Persiflagen*, BGH NJW, 2003, 3633, 3635 – *Gies-Adler*, BGH GRUR, 2000, 703, 704 – *Mattscheibe*.

26 — BGH GRUR, 1971, 588, 589 – 590 – *Disney Parodie*. Vo svojej neskoršej judikatúre BGH výslovne odmietol toto kritérium. BGH GRUR, 2000, 703, 704 – *Mattscheibe*.

56. Myslím si, že tieto a ďalšie osobitné kritériá na identifikovanie, či v tomto prípade skutočne ide o paródiu v zmysle smernice 2001/29, musia patriť do rámca miery posúdenia, ktorú smernica ponecháva členským štátom, pričom treba zohľadniť to, čo táto smernica uvádza vo svojom odôvodnení 32, konkrétne že v zozname výnimiek sa zohľadňujú rôzne právne tradície členských štátov.

57. Vnútroštátny súd v druhej zo svojich otázok individuálne uvádza sériu možných kritérií vhodných na identifikáciu určitého diela ako „paródie“. Na základe doteraz uvedených skutočností musí byť, pokiaľ ide o „štrukturálny“ rozmer, ktorý analyzujem, postačujúce odpovedať nasledujúcim spôsobom. Je pravda, že paródia sa podľa slov vnútroštátneho súdu musí „vyznačovať vlastnou originalitou“, čo znamená, že ju logicky nie je možné zameniť s originálom. Nad rámec uvedeného a v zmysle toho, čo uviedla Komisia, zastávam stanovisko, že žiadne zo „štrukturálnych“ kritérií navrhnutých vnútroštátnym súdom nespĺňa podmienku potrebných alebo nevyhnutných prvkov definície tohto pojmu z pohľadu práva Únie.

58. V konečnom dôsledku paródia zo svojho „štrukturálneho“ rozmeru musí ponúknuť určitú rovnováhu medzi prvkami napodobnenia a prvkami jedinečnosti (originality), pričom sa inšpiruje myšlienkou, že začlenenie nepôvodných prvkov skutočne zodpovedá cieľu, ktorý sa paródiou sleduje. Tým sa však už dostávam k „funkčnému“ rozmeru paródie.

2. „Funkčný“ rozmer paródie

59. V tejto súvislosti sa zameriam na tri otázky: po prvé otázku dvoch možných predmetov paródie, a teda vlastne dvoch typov paródie, po druhé otázku zámeru a v konečnom dôsledku „účinku“, ktorý chce paródia vyvolať, a napokon otázku „obsahu“ paródie, pričom tu vzniká otázka vplyvu základných práv.

a) Predmet paródie

60. V prvom rade sa domnievam, že toto je vhodné miesto na zaoberanie sa otázkou, čo je potrebné označiť ako „predmet“ paródie, pričom táto problematika sa už implicitne nachádza v znení druhej otázky, keď vnútroštátny súd zisťuje, či paródia sleduje zámer, ktorým je humor alebo výsmech, „nezávisle od toho, či sa kritika, ktorá pri tom môže byť prípadne vyjadrená, týka pôvodného diela alebo inej veci či osoby“.

61. Formulovaním tejto alternatívy nám Hof van beroep pripomína dva rôzne typy paródie, podľa ktorých jej zámer alebo cieľ, ktoré zatiaľ nebudem posudzovať, sledujú alebo sú zamerané na samotné pôvodné dielo („paródia niečoho“) alebo je pôvodné parodované dielo iba nástrojom s úmyslom zameraným na tretí subjekt alebo predmet („paródia s niečím“).

62. Tieto dva možné typy paródie boli predmetom skúmania na pojednávaní. Otázkou zostáva, či paródiou v zmysle smernice je tak jeden, ako aj druhý typ paródie, alebo naopak, paródiou je iba ten typ, ktorý sa zameriava na pôvodné dielo ako „parodované dielo“ v užšom zmysle slova.

63. Položená otázka teda má svoj význam, keďže sa spor vo veci samej netýka tohto posledného typu. Bez pochyb ide o prípad paródie „s niečím“. Obálka komiksu je predmetom zmien s cieľom sprostredkovať posolstvo, ktoré už nesúvisí s pôvodným dielom, ku ktorému sa sporný obrázok zjavne nevyjadruje.

64. Prikláňam sa k presvedčeniu, že pojem paródia obsiahnutý v smernici nie je potrebné obmedziť na prípad paródie, ktorá má iba parodovať pôvodné dielo. Možno by sme mohli tvrdiť, že z pohľadu teórie literatúry je paródiou s najdlhšou tradíciou tá paródia, ktorej základným úmyslom je odrážať sa s určitým zámerom od pôvodného diela. Bez ohľadu na to nie je možné poprieť, že kritika zvykov a spoločenská a politická kritika už oddávna a z jasných dôvodov účinnosti posolstva využívali privilegovaný nástroj, ktorý predstavuje zmena už existujúceho diela dostatočne rozpoznateľného verejnosťou, ktorej je daná kritika určená.

65. V konečnom dôsledku sa domnievam, že tento typ paródie, ktorú v záujme jednoduchosti jazyka označujem ako „paródia s niečím“, je dnes dostatočne zaužívaný v našej „kultúre dorozumievania“, a teda ho nemožno vylúčiť pri vymedzení pojmu „paródia“ v zmysle smernice. V tejto súvislosti je potrebné teraz prejsť k analýze otázky účinku, ktorý sleduje autor paródie.

b) Účinok paródie

66. Už sme mali možnosť overiť, že v bežných definíciách jazykových slovníkov sa vyskytuje prvok zámeru súvisiaci s účinkom sledovaným paródiou takým spôsobom, že napodobenina sa alternatívne označuje ako „výsmešná“, „burlesque“, „komisch“ alebo „scherzh[aft]“, „grappige... om iets bespottelijk te maken“ a napokon „for the purposes of ridicule“.

67. V konečnom dôsledku paródia sleduje určitý účinok, ktorý je potrebným následkom pretvorenia predchádzajúceho diela. Je to práve selektívne vnímanie, ak to tak nazveme, ktoré samo osebe musí vyvolať určitý účinok voči adresátom s rizikom úplného zlyhania.

68. Otázka, ktorá sa mi zdá zložitejšia, sa týka bežného obmedzenia alebo aspoň konkretizovania tohto prvku úmyselnosti alebo fungovania toho, čo je „výsmešné“, „komické“, dokonca vtip. Obzvlášť pri zohľadnení veľkej hĺbky vážnosti, ktorá môže byť obsiahnutá v žartovnom výraze, alebo ťažko zveličeného významu, ktorý v niektorých z našich kultúr môže mať to, čo je tragikomické: Aký stupeň komickosti, ak mám uviesť známy príklad, môže mať určitá paródia stredovekých románov o rytieroch?

69. V každom prípade, ak pripustíme odkaz na „výsmešné“ ako na bežný spôsob opisu povahy zámeru paródie, zastávam stanovisko, že štáty disponujú širokou mierou voľnej úvahy pri stanovení, či predmetné dielo spĺňa túto podmienku paródie.²⁷

70. Napokon paródia z pohľadu, ktorý nazývam funkčný, je *formou umeleckého vyjadrenia* a výrazom *slobody prejavu*. Môže to byť jedno alebo druhé a môže to byť oboje naraz. Pre nás je dôležité to, že prípad, ktorý prejednáva vnútroštátny súd, prevažne spadá do kontextu slobody prejavu takým spôsobom, že to, čo sleduje predmetná kresba, je pravdepodobne s väčšou účinnosťou sprostredkovať určitý politický odkaz.

c) Obsah paródie: vplyv základných práv

71. Na tomto mieste je potrebné vrátiť sa k otázke týkajúcej sa formy a obsahu politického odkazu, ktorý chce sprostredkovať titulná strana kalendára, ktorý pán Deckmyn rozdával na novoročnej recepcii radnice mesta Gent.

27 — Ako príklady pozri BGH NJW, 1958 – *Sherlock Holmes*; BGH NJW, 1971, 2169, 2171 – *Disney-Parodie*; Cour d'Appel de Paris (Odvolací súd v Paríži) (druhý senát), 18. februára 2011, 09/19272; AP de Barcelona (Odvolací súd v Barcelone) (15. senát), 10. október 2003, 654/2001. HESS, G.: *Urheberrechtsprobleme der Parodie*. Baden-Baden: Nomos, 1993, s. 134.

72. Účastníci konania v spore vo veci samej diskutovali pred občianskoprávnym súdom o pojme „paródia“ ako o výnimke stanovenej vo vnútroštátnom právnom poriadku, ktorá sa týka oblasti autorských práv. Terajší držitelia práv k uvedenému dielu okrem iného zdôraznili obsah a v konečnom dôsledku jednoznačné posolstvo spornej obálky: pôvodné dielo bolo predmetom dvoch zmien – jednak bol „dobrodinec“ nahradený politickým predstaviteľom a jednak sa pôvodne bližšie neurčení príjemcovia darov tohto dobrodinca rovnako jednoznačným spôsobom zmenili na prisťahovalcov alebo v každom prípade na „cudzincov“ s cieľom sprostredkovať posolstvo strany Vlaams Belang. V rozsahu, v akom sa pôvodné dielo na základe týchto zmien stáva prostriedkom na sprostredkovanie politického posolstva, s ktorým držitelia práv k dielu v celom rozsahu nemusia súhlasiť a v skutočnosti ani nesúhlasia, vzniká v konečnom dôsledku otázka, či vnútroštátny súd musí do svojho posúdenia spomenutej výnimky týkajúcej sa „paródie“ zahrnúť *obsah* uvedeného politického posolstva.

73. Vnútroštátny súd, dozaista s úmyslom zamerať pozornosť Súdneho dvora na obsah spornej kresby, nás konfrontuje s viacerými právami obsiahnutými v Charte. Práve táto obava priviedla Súdny dvor k tomu, aby vyzval zúčastnené strany uvedené v článku 23 Štatútu Súdneho dvora vyjadriť sa k vplyvu, ktorý pri výklade pojmu paródia môže mať väčšina základných práv obsiahnutých v Charte [článok 1 (ľudská dôstojnosť), článok 11 ods. 1 (sloboda prejavu a právo na informácie), článok 13 (sloboda umenia a vedeckého bádania), článok 17 (vlastnícke právo), článok 21 ods. 1 (nediskriminácia) a článok 22 (kultúrna, náboženská a jazyková rozmanitosť)].

74. Belgické kráľovstvo v odpovedi na túto výzvu vyjadrilo názor, že základné práva Charty sú nesporne dôležité, pokiaľ ide o výklad pojmu „paródia“. Zdôraznilo, že z iného hľadiska je autorské právo možné považovať za obmedzenie slobody prejavu v zmysle článku 52 Charty, pričom sa vyžaduje, aby dotknuté práva boli vzájomne zvažované vnútroštátnym súdom. Podľa Belgicka práva, ktoré je potrebné zohľadniť, nezahŕňajú iba práva duševného vlastníctva (vrátane autorských osobnostných práv) a slobodu prejavu, ale aj ostatné práva Charty, medzi nimi práva, ktoré Súdny dvor uvádza v tomto konaní.

75. Komisia zdôraznila, že podľa odôvodnenia 3 smernice zákonodarca zamýšľal rešpektovať základné práva, najmä právo duševného vlastníctva a slobodu prejavu. Ide teda o zosúladenie týchto dvoch práv a o nájdenie spravodlivej rovnováhy medzi nimi. Smernica sa má vykladať najmä v súlade s týmito dvoma právami. Vnútroštátny súd musí v rámci uplatnenia smernice rešpektovať aj ostatné základné práva.

76. Do akej miery môže byť výklad významu výnimky týkajúcej sa paródie, ktorý uskutočnil občianskoprávny súd, podmienený základnými právami? Toto je v konečnom dôsledku zložitá otázka, na ktorú prináleží odpovedať na záver týchto návrhov.

77. Od začiatku uplatňovania judikatúry Súdneho dvora týkajúcej sa základných práv, najmä v kontexte neprítomnosti deklarácie práv v pôvodnom zmysle slova, Súdny dvor zastával stanovisko, že základné práva sú v Únii uznané a zaručené ako „všeobecné zásady“ jej právneho poriadku. Tak to dnes naďalej vyhlasuje článok 6 ods. 3 *in fine* ZEÚ. Pripomenúť bod 4 rozsudku Internationale Handelsgesellschaft je v tejto súvislosti povinnosťou, ktorá zároveň ani nie je nutná.²⁸

28 — „S ohľadom na to..., že v skutočnosti rešpektovanie základných práv je neoddeliteľnou súčasťou všeobecných právnych zásad, ktorých dodržiavanie zaručuje tento Súdny dvor; že ochrana uvedených práv, hoci sa inšpiruje ústavnými tradíciami spoločnými pre členské štáty, musí byť zaručená v rámci štruktúry a cieľov Spoločenstva“, rozsudok Internationale Handelsgesellschaft (11/70, EU:C:1970:114, bod 4); pozri tiež rozsudky Stauder (29/69, EU:C:1969:57, bod 7), Nold (4/73, EU:C:1974:51, bod 1). Porov. BRYDE, B.-O.: The ECJ's fundamental rights jurisprudence – a milestone in transnational constitutionalism. In: POIARES MADURO, M., AZOULAI, L. (ed.): *The Past and Future of EU Law*. Oxford: Hart, 2010, s. 119; KUMM, M.: Internationale Handelsgesellschaft, Nold and the New Human Rights Paradigm. In: tamže, s. 106.

78. V každom prípade práve takto pôvodné chápanie základných práv v rámci Únie ako kategórie zahrnutej do základných zásad práva Únie uľahčilo odkaz na základné práva ako všeobecné kritérium ich výkladu.²⁹

79. Preto by nás nemalo prekvapiť, že ustálená judikatúra, podľa ktorej sa sekundárne právo Únie musí vykladať v súlade s primárnym právom vrátane Charty³⁰, má vplyv aj vtedy, keď ide o predpis sekundárneho práva, ktorý sa uplatňuje medzi fyzickými osobami.³¹ Súdny dvor obzvlášť trval na význame dosiahnutia spravodlivej rovnováhy medzi rozličnými základnými právami uplatniteľnými v tých prípadoch, v ktorých dochádza k ich kolízii.³² Podľa stručných, ale expresívnych vyjadrení Súdneho dvora „nemôže nastať prípad, ktorý by spadal pod právo Únie a neuplatnili by sa uvedené základné práva“³³.

80. V kontexte tohto prípadu sa nezdá sporné, že v situácii, ako je situácia sporu vo veci samej, prvá z hodnôt odvodená z Charty, ktorú vnútroštátny súd musí zohľadniť, je sloboda prejavu zakotvená v článku 11 ods. 1 Charty. Súdny dvor, ktorý sa inšpiroval judikatúrou ESLP, zdôraznil významné postavenie slobody prejavu v demokratickej spoločnosti,³⁴ akou je európska občianska spoločnosť, a najmä pokiaľ je sloboda prejavu nástrojom a v službe európskeho verejného priestoru, či už na úrovni Únie, alebo na úrovni každého z členských štátov. V zmysle článku 10 ods. 2 Európskeho dohovoru pre ľudské práva sa sloboda prejavu musí rešpektovať aj v prípade informácií alebo myšlienok, ktoré šokujú, znepokojujú alebo urážajú.³⁵

81. Súhrne povedané, v prípade, ak paródia skutočne zodpovedá už spomenutým požiadavkám, občianskoprávny súd musí za okolností prejednávanej veci pri výklade pojmu paródia zásadne vždy uprednostniť výkon slobody prejavu týmto jedinečným spôsobom. Problémom sú však obmedzenia obsahu posolstva a na ne sú zamerané nasledujúce úvahy.

82. Je nevyhnutné okamžite upozorniť na to, že sloboda prejavu nie je v demokratickej spoločnosti nikdy absolútne „neobmedzená“,³⁶ a to z rôznych dôvodov, či už sa to týka formy, alebo podstaty, ktoré netreba rozoberať – v tejto súvislosti postačuje pripomenúť znenie článku 10 ods. 2 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv. Z neho tiež vyplýva, že v Charte nájdeme obsiahnutú nielen slobodu prejavu, ale aj iné hodnoty, ktoré sa príležitostne môžu vyskytnúť súbežne so slobodou prejavu, a to v prvom rade ľudskú dôstojnosť (článok 1) spolu so sériou práv a slobôd, najmä zákaz diskriminácie z dôvodu rasy alebo náboženstva (článok 21).

29 — Toto prepojenie základných práv na kategóriu základných zásad určitého právneho poriadku, ktoré je typické pre dogmatiku základných práv Únie, sa spontánne spája s určitou víziou základných práv, že je možné ho začleniť do „ústavných tradícií spoločných pre členské štáty“, na čo sa zároveň odvoláva článok 6 ods. 3 ZEÚ. Podľa tohto chápania, ktoré je veľmi rozšírené medzi členskými štátmi, základné práva prekračujú svoj primárne „subjektívny“ rozmer, pričom prispievajú k podmieneniu porozumenia právneho poriadku ako celku. Porov. WAHL, R.: Lüth und die Folgen. In: HENNE, T., RIEDLINGER, A. (ed.): *Das Lüth-Urteil aus (rechts-)historischer Sicht*. Berlin, BWV, 2005, s. 371; WAHL, R.: Die objektiv-rechtliche Dimension der Grundrechte im internationalen Vergleich. In: MERTEN: D., PAPIER, H.-J. (ed.): *Handbuch der Grundrechte*. Zv. I. Heidelberg: C. F. Müller, 2004, s. 745.

30 — Rozsudky Komisia/Strack (C-579/12 RX II, EU:C:2013:570, bod 40), McDonagh (C-12/11, EU:C:2013:43, bod 44), Ordre des barreaux francophones et germanophone a i. (C-305/05, EU:C:2007:383, body 28 a 29), Klensch a i. (201/85 a 202/85, EU:C:1986:439, bod 21) a Komisia/Rada (218/82, EU:C:1983:369, bod 15).

31 — Rozsudky Alemo-Herron a i. (C-426/11, EU:C:2013:521, bod 30) a Werhof (C-499/04, EU:C:2006:168, body 31 až 33). Pozri tiež návrhy, ktoré predniesla generálna advokátka Trstenjak vo veci Dominguez (C-282/10, EU:C:2011:559, bod 83), a návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Poiares Maduro vo veci The International Transport Workers' Federation a The Finnish Seamen's Union (C-438/05, EU:C:2007:292, body 29 až 44).

32 — Pozri rozsudky Promusicae (C-275/06, EU:C:2008:54), bod 68, a Lindqvist (C-101/01, EU:C:2003:596, body 84 až 87), ako aj odôvodnenia 3 a 31 smernice.

33 — Rozsudok Åkerberg Fransson (C-617/10, EU:C:2013:105, bod 21).

34 — Rozsudky Connolly/Komisia (C-274/99 P, EU:C:2001:127, bod 39) a Komisia/Cwik (C-340/00 P, EU:C:2001:701, bod 18); rozsudky ESLP zo 7. decembra 1976, Handyside v. Spojené kráľovstvo (séria A, č. 24, § 49), a z 26. septembra 1995, Vogt v. Nemecko (séria A, č. 323, § 52).

35 — Pozri rozsudky ESLP zo 7. decembra 1976, Handyside v. Spojené kráľovstvo (séria A, č. 24, § 49); z 10. júla 2008, Soulas a i. v. Francúzsko (15948/03, § 35), a z 20. apríla 2010, Le Pen v. Francúzsko (18788/09); GRABENWARTER, C.: *European Convention on Human Rights*. München: C. H. Beck, 2014, článok 10 bod 28.

36 — Rozsudky Schmidberger (C-112/00, EU:C:2003:333, bod 79) a Familiapress (C-368/95, EU:C:1997:325, bod 26); pozri tiež článok 10 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv.

83. V jadre týchto obmedzení je potrebné identifikovať prítomnosť presvedčení, ktoré sú silnejšie zakorenené v európskej spoločnosti, ktorá vôbec nie je spoločnosťou bez histórie a v konečnom dôsledku bez kultúry.³⁷ V sekundárnom práve našli uvedené presvedčenia výraz najmä v rámcovom rozhodnutí o boji proti niektorým formám a prejavom rasizmu a xenofóbie prostredníctvom trestného práva.³⁸

84. Je jasné, že občianskoprávny súd, ktorý sa musí vysloviť o právach duševného vlastníctva, nie je primárne povinný uskutočniť takéto obmedzenia trestného poriadku v prípade sporu medzi fyzickými osobami. Občianskoprávny súd nie je vôbec povinný nahradiť trestnoprávny súd pri potrestaní takýchto skutkov. Zároveň je však potrebné uviesť, že občianskoprávny súd tiež nemôže vo svojej hermeneutickej činnosti ignorovať, že „Charta existuje“, čím chcem povedať to, že existuje určitá virtuálnosť, a to aj v kontexte občianskoprávneho sporu.

85. So zreteľom na „prítomnosť“ základných práv v právnom poriadku ako celku sa domnievam, že v zásade a z prísneho hľadiska pojmu paródia nie je možné z uvedeného pojmu vylúčiť určitý obraz iba na základe skutočnosti, že autor pôvodného diela nesúhlasí s jeho posolstvom alebo že by si zaslúžilo odmietnutie veľkej časti verejnej mienky. Ani vtedy by nebolo možné akceptovať ako paródiu deformácie pôvodného diela, ktoré svojou formou alebo podstatou sprostredkujú posolstvo, ktoré radikálne odporuje najsilnejším presvedčeniam spoločnosti³⁹, na ktorých sa v konečnom dôsledku buduje a napokon v rámci ktorých existuje európsky verejný priestor, a autori parodovaných diela sú oprávnení to uplatňovať⁴⁰.

86. Nakoniec je tiež zrejmé, že európsky verejný priestor je budovaný, aj keď iba sčasti, na základe súhrnu vnútroštátnych verejných priestorov, ktoré nie sú navzájom úplne zameniteľné. Súdny dvor mal príležitosť posúdiť túto odlišnú identitu, najmä vo veci Omega⁴¹, pokiaľ ide o ľudskú dôstojnosť.

87. Otázka, či v konkrétnom prípade zmeny uskutočnené v pôvodnom diele rešpektujú to, čo som označil ako najsilnejšie zakorenené presvedčenia v európskej spoločnosti, musí byť posúdená vnútroštátnym súdom.

88. Na záver sa domnievam, že občianskoprávny súd pri výklade takého pojmu, akým je „paródia“, musí v rozsahu, v akom si to vyžaduje tento prípad, hľadať inšpiráciu v základných právach, ktoré sú zakotvené v Charte, pričom mu prináleží zvážiť tieto základné práva v situáciách, v ktorých si to vyžadujú okolnosti prípadu.

V – Návrh

89. Na základe uvedených dôvodov navrhujem, aby Súdny dvor na otázky, ktoré mu položil Hof van Beroep, odpovedal takto:

1. Pojem „paródia“ uvedený v článku 5 ods. 3 písm. k) smernice Európskeho parlamentu a Rady 2001/29/ES o zosúladiení niektorých aspektov autorských práv a s nimi súvisiacich práv v informačnej spoločnosti je autonómnym pojmom práva Únie.

37 — HÄBERLE, P.: *Europäische Rechtskultur*. Baden-Baden: Nomos, 1994.

38 — Rámcové rozhodnutie Rady 2008/913/SVV z 28. novembra 2008 o boji proti niektorým formám a prejavom rasizmu a xenofóbie prostredníctvom trestného práva (Ú. v. EÚ L 328, s. 55).

39 — Pozri v tomto zmysle napríklad rozsudky Ústavného súdu Španielska z 11. novembra 1991, STC 214/1991, a z 11. decembra 1995, STC 176/1995.

40 — Pozri CURTIN, D. M: „Civil Society“ and the European Union: Opening Spaces for Deliberative Democracy? In: European University Institute (ed.): *Collected Courses of the Academy of European Law 1996*. Zv. VII, kniha 1. The Hague: Kluwer, 1999, s. 185.

41 — Rozsudok Omega (C-36/02, EU:C:2004:614, bod 34).

2. „Paródia“ v zmysle článku 5 ods. 3 písm. k) smernice 2001/29 je dielo, ktoré so zámerom zosmiešniť pôvodné dielo kombinuje jeho prvky, ktoré sú jasne rozpoznateľné, s natolko originálnymi prvkami, že ho za bežných okolností nebude možné zameniť s pôvodným dielom.
3. Občianskoprávny súd sa pri výklade uvedeného pojmu paródia musí inšpirovať základnými právami, ktoré sú zakotvené v Charte základných práv Európskej únie, pričom mu prináleží tieto základné práva zvážiť, pokiaľ si to vyžadujú okolnosti prípadu.